Bečka konvencija o međunarodnoj prodaji roba donesena je 1980., a na snagu stupa 1988. godine u svim europskim zemljama i u SAD-u. Prethodile su joj dvije Haške konvencije - ULIF i ULFIS. Bečka konvencija dovela je do unifikacije prava međunarodne trgovine, čime je ostvaren preduvjet za efikasno odvijanje međunarodnih transakcija.

Države članice donijele su ovu konvenciju u svrhu:
- ublažavanja teškoća koje se javljaju kad je ugovor sklopljen između prodavatelja i kupca stvari sa sjedištem u različitim državama i pružanja suvremenog pravila za međunarodnu prodaju
- smanjenja potrebe iznalaženja prava po kojem će se ugovor prosuđivati
- izbjegavanja primjene kolizijskih pravila

Struktura konvencija sastoji se od četiri dijela:

1. Područje primjene i opće odredbe (čl.1 – 13.)
2. Sklapanje ugovora (čl.14 – 24); obuhvaća ponudu, prihvat, opoziv, te trenutak sklapanja ugovora
3. Prodaja robe (čl. 25 – 88); obuhvaća odredbe o ispunjenju ugovora
4. Zaključne odredbe (čl. 89 – 100.); obuhvaća stupanje na snagu (1.1.1998 .), federalna klauzula, pristupanje, otkaz, rezerve.

PODRUČJE PRIMJENE KONVENCIJE

Ova se konvencija primjenjuje na ugovore o prodaji robe, sklopljene između strana koje imaju svoja sjedišta na teritorijima različitih država:
a) kad su te države ugovornice, ili
b) kad pravila međunarodnog privatnog prava upućuju na primjenu prava jedne države ugovornice.
Konvencija određuje kriterije kada se prodaja smatra međunarodnom; i uvjete kada se ona može primjenjivati (čl.1. u vezi čl. 94. i 95. Konvencije).
Činjenica da strane imaju svoja sjedišta u raznim državama ne uzima se u obzir kad god to ne proistječe iz ugovora ili prijašnjeg poslovanja između strana ili iz obavijesti što su ih one dale bilo u koje vrijeme prije ili za vrijeme sklapanja ugovora. Ako jedna strana ima više sjedišta, uzima se u obzir sjedište koje ima najčvršću vezu s ugovorom i njegovim izvršenjem.
Područje primjene ne određuje kada se ugovor smatra međunarodnom kupoprodajom, već u čl. 3. daje negativnu definiciju što nije prodaja (ugovor o isporuci robe koje se mora izraditi ili proizvesti i ugovor o djelu koji se poklapa sa ugovorom o prodaji).

OPĆE ODREDBE KONVENCIJE

Prilikom tumačenja konvencije, treba se voditi računa o njezinom međunarodnom karakteru i potrebi da se unaprijedi jedinstvenost (jednakost) njezine primjene i poštovanje savjesnosti u u međunarodnoj trgovini.(čl.7.,st.1). Onu problematiku koja nije izričito riješena Bečkom konvencijom (popunjavanje pravnih praznina), rješavat će se prema općim načelima kojima je

konvencija inspirirana. Ako se pravne praznine ne mogu riješiti općim načelima, Konvencija upućuje na primjenu onog nacionalnog prava koje bi se primjenjivalo na temelju odredaba pravila međunarodnog privatnog prava (čl.7., st 2.).

Prema Konvenciji, izjave i druga ponašanja jedne strane tumačit će se u skladu s njezinom namjerom, u slučaju kada je druga strana znala tu namjeru, ili joj ona nije mogla biti nepoznata. U slučaju da je ovo nemoguće primjeniti, izjave i druga ponašanja jedne strane tumačit će se onako kako bi ih razumna osoba kao druga strana shvatila u istim okolnostima (čl.8.). Razumna osoba je kvalificirana osoba koja u međunarodnoj trgovini mora uložiti povećanu pažnju koja nije jednaka za sve trgovinske poslove.

OBLIK (FORMA) UGOVORA

U pogledu oblika ugovora, Konvencija stoji na stanovištu neformalnosti – ugovor o prodaji ne mora se sklopiti niti potvrditi pismeno, niti je podvrgnut bilo kakvim drugim zahtjevima što se tiče oblika. On se može dokazati na bilo koji način, uključujući svjedoke. (čl. 11).
Međutim, ovo neće vrijediti u slučaju kada bilo koja ugovorna strana ima svoje sjedište u državi ugovornici koja zahtijeva pisani oblik ugovora.(čl. 12. u vezi s čl. 96.)

ISKLJUČENJE PRIMJENE KONVENCIJE

Bečka se konvencija ne primjenjuje na ugovore u kojima se pretežni dio obveza strane koja isporučuje robu sastoji u obavljanju nekog rada ili pružanja nekih usluga (čl.3.st.2).

Također, ona se ne odnosi, osim ako konvencijom nije izričito drugačije predviđeno, na: a) pravovaljanost ugovora, bilo koju od njegovih odredaba ili običaja;

b) učinak što bi ga ugovor mogao imati na vlasništvo prodane robe. (čl.4.)

Ova se konvencija ne primjenjuje na odgovornost prodavaoca za smrt ili tjelesne ozljede koje bi roba uzrokovala bilo kojoj osobi (čl.5.)

Kako je osnovna karakteristika međunarodnih transakcija sloboda ugovaranja, strane mogu isključiti primjenu ove Konvencije ili odstupiti od bilo koje od njezinih odredaba. (čl.6.)

Bečka konvencija se neće primjeniti kod (čl.2):
1. tzv. potrošačkih ugovora (iako su oni ugovori o međunarodnoj trgovini), dakle, kada se radi o robi kupljenoj za osobnu ili obiteljsku upotrebu i potrebe domaćinstva, osim u slučaju kada prodavaoc nije morao znati da se roba kupuje za takvu upotrebu.
2. ugovori zaključeni na javnoj dražbi (za njih vrijede propisi zemlje u kojoj se ona obavlja).
3. u slučaju zapljene ili drugih postupaka sudske vlasti
4. transakcije vrijednosnih papira i novca
5. prodaje brodova, glisera na zračni jastuk i aviona
6. električne energije

SKLAPANJE UGOVORA

Ponuda je prijedlog za sklapanje ugovora upućen jednoj osobi ili više određenih osoba koji je dovoljno određen što znači da označava robu i izričito ili prešutno utvrđuje količinu i cijenu ili sadrži elemente za njihovo utvrđivanje. (čl.14.st.1.)

Prijedlog upućen neodređenom broju osoba ne smatra se ponudom već samo kao poziv da

se učine ponude. (čl.14.st.2.)
Ponuda proizvodi učinak od trenutka kad stigne ponuđenome. (čl.15.)

Prihvat je izjava ili drugo ponašanje ponuđenog iz kojeg proizlazi suglasnost s ponudom. Šutnja ili nečinjenje sami po sebi ne znače prihvat (čl.18.st.1.)
Prihvaćanje ponude proizvodi učinak od trenutka kad izjava o suglasnosti stigne ponudiocu i to u razumnom roku. (čl.18.st.2.)

Odbijanje je odgovor na ponudu koji ukazuje na prihvaćanje, ali koji sadrži dodatke, ograničenja ili druge izmjene i zapravo predstavlja obratnu ponudu. (čl.19.st.1.) Međutim, odgovor na ponudu koji ima za cilj prihvaćanje ponude, ali sadrži određene izmjene koji bitno ne mijenjaju ponudu čini prihvat. Dopunski ili različiti uvjeti koji se odnose na cijenu, plaćanje, kvalitetu i količinu robe, rok i mjesto isporuke, proširenje odgovornosti jedne stranke ili na rješavanje sporova smatrat će se da bitno mijenjaju uvjete ponude.

Trenutak sklapanja ugovora o ponudi je trenutak prihvaćanja ponude u skladu s odredbama ove konvencije (čl.23.). Trenutak sklapanja ugovora posebno je važan jer od njega ovisi momenat nastajanja prava i obveza, kao i momenat od kada počinju teći različiti rokovi ugovora. U konvenciji također stoji da usmena ponuda mora biti prihvaćena odmah, ako okolnosti ne ukazuju na suprotno (čl.18.st.2.)

Ugovor se može izmijeniti ili raskinuti običnim sporazumom strana (čl.29.st.1.), a izjava o raskidu ima učinak jedino ako je o njoj obaviještena druga strana (čl.26.)

PRODAVAOČEVE OBVEZE

Prema odredbi čl.30. prodavatelj je dužan isporučiti robu, predati dokumente koji se na nju odnose te prenijeti na kupca vlasništvo nad robom. Osim toga obvezan je isporučiti robu u skladu s ugovorom u pogledu kvalitete i količine bez ikakvih nedostataka.
Pojam isporuke je u konvenciji prilično ograničen i odnosi se samo na prijenos robe koja se nalazi u fizičkom posjetu, ili prijenos nadzora nad robom koja se ne nalazi u fizičkom posjedu robe.

U pogledu mjesta isporuke Bečka konvencija razlikuje četiri situacije:
1. Isporuka se mora izvršiti u mjestu sjedišta kupca ili svakom drugom mjestu određenom ugovorom
2. Ako je prema ugovoru robu potrebno prevesti, mjestom isporuke smatrat će se mjesto u kojem je prodavatelj dužan predati robu prvom prijevozniku radi dostave kupcu (čl.31.a.)
3. Ako su u slučajevima na koje se ne odnose odredbe čl.31.a., predmet ugovora individualno određene stvari, ili stvari određene po rodu koje treba izdvojiti iz određene mase ili ih treba proizvesti ili izraditi, a u vrijeme zaključenja ugovora stranke su znale da je roba u određenom mjestu ili je treba izraditi ili proizvesti u određenom mjestu, pod isporukom se podrazumijeva obveza prodavatelja da robu stavi na raspolaganje u tom mjestu (čl.31.b.)
4. U svim drugim slučajevima u kojima obveza isporuke ne obuhvaća obvezu prijevoza robe, prodavatelj je dužan robu staviti na raspolaganje kupcu u mjestu u kojem je prodavatelj u vrijema zaključenja ugovora imao svoje sjedište.(čl.31.c.)

Vrijeme isporuke određeno je čl.33. Konvencije koji kaže da je prodavatelj dužan robu isporučiti:
a) ako je datum određen ili se može odrediti na temelju ugovora, tog datuma;
b) ako je razdoblje određeno ili se može odrediti na temelju ugovora, u vrijeme u okviru tog razdoblja
c) u svakom drugom slučaju, u razumnom roku nakon sklapanja ugovora

Osim obveza da isporuči robu prodavatelj je dužan obavijestiti kupca o svakom nedostatku usklađenosti što se odnosi na činjenice koje su mu bile nepoznate, ili mu nisu mogle biti nepoznate.(čl.40.)

U slučaju da prodavatelj povrijedi ugovor, kupac može zahtijevati ispunjenje ugovora, tj. zahtijevati od prodavaoca ispunjenje njegovih obveza. Ako roba koju je primio kupac nije usklađena s ugovorom, on može zahtijevati i isporuku druge robe kao zamjenu, ali samo ako je nedostatak usklađenosti bitna povreda ugovora. Bitnom povredom ugovora, prema čl. 25. Bečke konvencije, smatra se povreda ugovora kojom se uzrokuje drugoj strani šteta koja je bitno lišava onoga što je opravdano očekivala od ugovora, osim ako je povreda posljedica okolonosti koje strana koja je uzrokovala štetu nije mogla predvidjeti. Isto tako, ako roba nije usklađena s ugovorom, kupac može zahtijevati od prodavaoca da otkloni nedostatak popravkom, ukoliko je to u stanju učiniti bez nerazumnog odlaganja i bez nanošenja kupcu nerazumnih nepogodnosti ili neizvjesnosti glede naknade troškova koje je s tim u svezi imao. (čl. 46., st.3).
Također, u slučaju povrede ugovora, kupac može tražiti i raskid ugovora. Međutim raskid se može tražiti samo ako postoji bitna povreda ugovora od strane prodavatelja, neovisno o tome kad je povreda nastupila.
Imajući u vidu poteškoće oko definiranja bitne povrede ugovora, očito je da će za kupca ili njegova zastupnika biti vrlo teško ocijeniti može li se prodavateljeva povreda kvalificirati kao bitna, te kao temelj raskida ugovora od strane kupca. Ako kupac raskine ugovor, a ne radi se o bitnoj povredi, prodavatelj može zahtijevati naknadu štete.
Da bi riješila tu situaciju, članovima 47. i 49, 1b Bečke konvencije uređeni su standardi ponašanja koje kupac mora slijediti kako bi osigurao svoj položaj. U slučaju neispunjenja obveze od strane prodavaoca, kupac može odrediti naknadni rok ispunjenja razumne dužine (Nachfrist). Ako prodavaoc niti u tom roku ne ispuni svoju obvezu, smatrat će se da se radi o bitnoj povredi ugovora. Dakle, do raskida može doći i u slučaji neisporuke, ako prodavalac nije isporučio robu u dodatnom roku ili je izjavio da je neće isporučiti u tako određenom roku. (čl. 49., st 1b). Međutim, i tu se javlja problem - da li se ta odredba odnosi samo na zakašnjelu isporuku ili pak na isporuku neusklađene robe, i kako odrediti razumni rok (kada nema običaja, a sjedišta kupca i prodavatelja su udaljena).
U slučaju povrede ugovora od strane prodavaoca, kupac također ima pravo i na naknadu štete. Naknada štete prema Bečkoj konvenciji jednaka je pretrpljenom gubitku i izmakloj dobiti koji su zbog povrede ugovora nastali za drugu stranu.(čl. 74.) Kupac ima pravo na naknadu štete i u slučaju zakašnjenja i u slučaju raskida, međutim dužan je poduzeti sve mjere koje su prema okolnostima razumne, da bi se smanjio gubitak uzrokovan takvom povredom (čl.77). Isto tako, ako jedna strana ne plati cijenu, druga strana ima pravo na kamate na takav iznos, a da time ne gubi pravo tražiti naknadu štete koja joj pripada na temelju čl. 74.

OBVEZE KUPCA

Osnovne obveze kupca su plaćanje cijene i preuzimanje robe, pri čemu obveza plaćanja ima jaču snagu, jer je zbog plaćanja cijene kupac u dužničkom zakašnjenju, dok je poradi kašnjenja u preuzimanju isporuke u vjerovničkom zakašnjenju. Pored osnovnih,kupac ima i određene sporedne obveze koje profesor Honald naziva stepenicama što omogućuju ispunjenje osnovnih obveza.

Ako nije drugačije određeno kupac je dužan platiti cijenu po isporuci robe ili po predaji dokumenata na temelju kojih može raspolagati robom. Drugim riječima, ako kupac nije preuzeo obvezu da plati cijenu u bilo koje drugo određeno vrijeme, dužan je platiti tu cijenu kad prodavalac, u skladu s ugovorom i ovom konvencijom, stavi kupcu na raspolaganje bilo robu ili dokumente. Ako je ugovorom predviđen prijevoz robe prodavatelj može otpremiti robu i tražiti od kupca da plati cijenu u trenutku primitka konosmana ili druge prijevozne isprave kojom se dokazuje vlasništvo na robi, unatoč tome što na ugovoru nije preciziran način plaćanja cijene. Ako je kupac pristao na plaćanje po primitku ugovorenih dokumenata (CIF; CRF) dužan je platiti cijenu po primitku dokumenata, bez obzira na to da li je u tom trenutku roba stigla do odredišta te da li ju je pregledao.

Ako je ugovoreno plaćanje po predaji dokumenata ili robe, mjesto plaćanja je mjesto predaje. U drugom je slučaju mjesto plaćanja sjedište prodavatelja, s tim da prodavalac snosi svako povećanje troškova u vezi s plaćanjem koje je nastalo zbog promjene njegova sjedišta nakon sklapanja ugovora.

Ako kupac mora izvesti sredstva plaćanja iz zemlje, mora napraviti sve da to učini. Ako kupac u tom smislu ne poduzme sve potrebne mjere smatra se da čini povredu ugovora i prije dospijelosti plaćanja.

Pitanje plaćanja cijene kad ona ugovorom nije određena niti u ugovoru ima odredba na temelju koje se ona može utvrditi – kupac je dužan platiti redovnu cijenu koja se za takvu robu naplaćivala u trenutku zaključenja ugovora.

Kupac ima obvezu preuzimanja isporuke koja se sastoji od:

- obavljanja svih radnji koje se razumno od njega očekuju da bi omogućio prodavaocu izvršiti isporuku
- preuzimanja robe.

PRIJELAZ RIZIKA ZA SLUČAJNU PROPAST STVARI

Ako je prema ugovoru o prodaji potrebno prevesti robu, a prodavaoc je nije obvezan predati u određenom mjestu, rizik prelazi na kupca kad je roba predana prvom prijevozniku, tj. kupac snosi rizik za slučajnu propast stvari za vrijeme prijevoza od strane treće osobe. Prijevoz rizika najčešće se u ugovoru regulira INCOTERMS klauzulama koje imaju prednost u odnosu na odredbe Konvencije.

Konvencija određuje da ukoliko se prodavatelj nije obvezao predati robu prijevozniku, zato što se kupac ili njegov zastupnik nalaze u blizini sjedišta prodavatelja, rizik prelazi na kupca u trenutku preuzimanja robe, ili u trenutku kada je roba kupcu stavljena na raspolaganje. Roba se smatra stavljena na raspolaganje tek kada je jasno indetificirana kao roba namjenjena ispunjenju ugovora.

U većini slučajeva prelazak rizika različit je od prelaska vlasništva.

Razlika između općih uvjeta poslovanja i trgovačkih običaja je ova:

- opći se uvjeti u ugovor unose po izboru budućeg korisnika (prodavaoca, kupca, uslužnih poduzeća). Običaji i uzance su postojeća opća dispozitivna pravila nastala u praksi koja se primjenjuje slično propisima, dakle ako se ne isključe;
- opće uvjete donose poduzeća ili njihove asocijacije, dok trgovački običaji nastaju praksom ako je dovoljno proširena i ako služe svim adresatima, subjektima privrednog poslovanja, ili svim pripadnicima određene branše;
- opći se uvjeti primjenjuju sporazumom strana ugovora koje ih čine sastavnim, dijelom konkretnog ugovora. Trgovački se običaji orimjenjuju uvjek, ako nisu, izričito ili konkludentno, isključeni.